

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету менеджменту

І.Г. Шавкун

(підпис)

(ініціали та прізвище)

30 серпня 2023 р.

ЕТИКА БІЗНЕСУ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки

бакалавра

(назва освітнього ступеня)

спеціальності

073 Менеджмент

(шифр, назва спеціальності)

освітньо-професійні програми: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»,
«Менеджмент організацій і адміністрування»,
«Менеджмент міжнародного бізнесу»,
«Менеджмент готельного, курортного та туристичного сервісу»

Укладач І.Г. Шавкун, д-р філос.н., професор кафедри ділової комунікації

Обговорено та ухвалено на засіданні кафедри ділової комунікації Протокол № 1 від “29” серпня 2023 р. Завідувач кафедри ділової комунікації <u>Я.С. Дибчинська</u>	Ухвалено науково-методичною радою факультету менеджменту Протокол № 1 від “30” серпня 2023 р. Голова науково-методичної ради факультету менеджменту <u>О.В. Юдіна</u>
--	--

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u>	за вибором	
Розділів - 2	Спеціальність <u>073 Менеджмент</u>	Цикл дисциплін професійної підготовки	
Загальна кількість годин -90	Освітньо-професійні програми: «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», «Менеджмент організацій і адміністрування», «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Менеджмент готельного, курортного та туристичного сервісу»	Рік підготовки:	
		4 -й	1 -й
		Лекції	
		22 год.	4 год.
		Практичні	
		10 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		58 год.	78 год.
		Форма контролю	
залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Етика бізнесу» є:

- надання системного уявлення про етику бізнесу і ділову культуру, їхню взаємодію і взаємовплив;

- виявлення закономірностей і визначення правил етики ділових відносин задля формування розвиненої культури управління;

- формування фахової компетентності в галузі етики діяльності організації;

- навчання техніки управління етичними нормами міжособових взаємин у колективі.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Етика бізнесу» є: на засадах комплексного підходу при змінах, що відбуваються в площині управління

- зрозуміти суть ділової етики, її місце і роль в житті людини і суспільства;

- отримати уявлення про компоненти ділової етики та ділового етикету, їх виникнення і розвиток, про способи породження моральних цінностей, норм і знань, про механізми передачі їх у якості духовного досвіду;

- зрозуміти моральну ситуацію в сучасному діловому світі, бути здатним розібратися в процесах, властивих вітчизняній діловій культурі, вміти зіставити їх з духовними та етичними процесами в інших регіонах світу.

- набути прикладних знань і навичок, які полягають в розвитку елементів ділової етики та ділового етикету.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні постулати етики, ділової етики, моралі та найвищі моральні цінності;

- етичні нормативи менеджерської діяльності;

- стилі керівництва, етику поведінки керівника і підлеглого, особливості їхніх взаємин;

- цілі, завдання і основні функції корпорації, фірми, організації;

- стратегію етичної поведінки в діловому світі;

- національні і релігійні особливості трудової етики;

- історію етики задля кращого розуміння етики як умови ефективності бізнесу;

вміти:

- застосовувати вимоги професійної етики управлінця в своїй майбутній роботі;

- розрізняти етичну та неетичну поведінку;

- визначити коректні способи вирішення спірних питань і конфліктних ситуацій;
- провести аналіз механізмів підвищення етичного рівня організації;
- застосовувати норми ділового протоколу під час ведення професійних переговорів і оформлення контрактів;
- виховувати в собі особистість, спираючись на принципи відповідальності, чесності, професіоналізму, поваги до інших;
- моделювати кар'єру і підтримувати прагнення персоналу до професійного розвитку.
- використовувати теоретичні знання для аналізу етичних проблем організації;
- вибирати і відстоювати самостійну етичну позицію щодо різних аспектів ділового життя, спираючись на моральні цінності, вироблені людством;
- ефективно взаємодіяти в якості менеджера із співробітниками та колегами на всіх рівнях і у всіх функціональних областях організації.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких **результатів навчання (компетентностей)**: здатність ефективно взаємодіяти як менеджер із співробітниками та колегами на всіх рівнях і у всіх функціональних областях організації; ефективно працювати як самостійно, так і в складі команди.

Міждисциплінарні зв'язки

Курс «Етика бізнесу» взаємопов'язаний з такими навчальними дисциплінами, як «Етика», «Філософія», «Соціологія», «Історія», «Психологія», «Право», «Менеджмент», «Маркетинг», «Менеджмент персоналу». Комплекс знань та вмінь, що складається в розумінні основних філософських понять і методів, закономірностей суспільно-політичного і економічного розвитку, економічних методів та інструментарію для аналізу зовнішнього і внутрішнього середовища організації, забезпечує необхідну базу для вивчення сутності ділової етики, її місця і ролі в житті людини і суспільства, і на цій основі застосування ефективних комунікативних моделей, що відповідають вимогам організації.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Етика бізнесу: предмет і специфіка.

Тема 1. Етика бізнесу: тенева, цілі, завдання, типологія.

Професійна і прикладна етика: специфіка та взаємозв'язок. Професійна і універсальна етика: загальне та окреме. Наукові концепції етики бізнесу. Специфіка предмету і структура етики бізнесу. Етапи становлення етики бізнесу. Наукові концепції етики бізнесу: теологічна концепція (М. Вебер); теорія утилітаризму (І. Бентам) та норм-утилітаризму; деонтична етика (І. Кант) і її основні принципи; етика справедливості, або етика лібералізму (Дж. Ролз). Корпоративна етика: сутність та характерні ознаки. Зміст і характер моральних проблем у організації. Комп'ютерна етика в бізнесі. Етичні принципи в діяльності співробітника фірми. Особливості адміністративної етики. Стилі керівництва: основні та проміжні. Моральний кодекс керівника. Корпоративна культура і корпоративна етика.

Тема 2. Етика менеджменту: становлення, цілі, завдання.

Етика менеджменту. Становленні етики менеджменту як нормативної системи: соціальні і моральні аспекти управління у філософській, етичній і соціальній думці. Основні морально-етичні вимоги до сучасного ефективного менеджера. Етичні аспекти ухвалення менеджерських рішень. Етика відносин у системі "керівник — підлеглий". Стилі і методи керівництва. Правила конструктивної критики. Псевдокритика. Поняття етичного менеджменту: принцип людиноцентризму в управлінні.

Тема 3. Етичні норми і етичні імперативи ділового спілкування.

Етичні механізми ділового спілкування. Етичні еталони і зразки поведінки при спілкуванні «зверху – вгору». Етика ділового спілкування «знизу-вгору». Етика ділового спілкування «по горизонталі». Природа конфліктів в організації, їх зміст і види. Причини конфліктів і їх усунення. Профілактика конфліктних ситуацій. Роль керівника в конфліктних ситуаціях. Стилі розв'язання конфліктів

Тема 4. Етики бізнесу і діловий етикет

Етика бізнесу та етикет: загальне та відмінне. Правила поведінки з точки зору етики бізнесу і ділового етикету. Основні елементи ділового етикету: вітання; представлення; звернення; субординація; візитні картки; ділові подарунки і сувеніри; етикет у культурі зовнішності: одяг для чоловіків; одяг для жінок; аксесуари; салонний одяг. Мовний етикет. Поняття мовного етикету. Уміння слухати як частина ділового етикету. Особливості дистантного спілкування. Ділове листування. Імідж ділової людини. Модель поведінки. Тактика спілкування.

Розділ 2. Принципи і проблеми етики бізнесу

Тема 5. Принципи етики бізнесу.

Світовий рівень (гіпернорми). Універсальні принципи етики бізнесу. Макрорівень. Загальні принципи етики міжнародного бізнесу. Мікрорівень: принципи етики бізнесу у відносинах між: організацією і споживачами продукції; організацією і власниками; організацією і персоналом; організацією і конкурентами.

Тема 6. Проблеми макро- і мікроетики бізнесу

Проблеми макроетики: проблема відносин між корпораціями; проблема відносин між державою і бізнесом; проблема відносин між корпораціями і споживачами; проблема відносин між корпорацією та інвесторами; проблема відносин між корпорацією і локальними співтовариствами; проблема відносин між корпораціями і навколишнім середовищем.

Проблеми мікроетики: проблема невірних управлінських рішень; проблема службових викриттів; проблема вигідних зв'язків; проблема ставлення до грошей. Етичний кодекс бізнесу. Види і функції етичних кодексів. Роль етичних кодексів у вирішенні моральних питань організації і управлінні діловими відносинами і поведінкою

Тема 7. Проблеми етики рекламної діяльності.

Поняття етики реклами та етичної рекламної діяльності. Рівні етичної критики реклами. Основні функції реклами: інформування, переконання і нагадування. Етичні питання в рекламній практиці. Етика і реклама в інформаційному суспільстві. Основні принципи етичної реклами. Управління етичною рекламною діяльністю

Тема 8. Цивілізаційні особливості етики бізнесу.

Вплив національних і релігійних особливостей середовища господарювання на модель управління. Трудові відносини. Ставлення до розподілу прибутку і доходів. Ставлення до власності. Відмітні особливості ділової етики Заходу. Західно-християнська модель господарювання: етика як основа економіки. Етична легітимізація підприємництва. Ділові культури країн Сходу. Традиційна індійська господарська культура. Господарська культура конфуціанського Китаю. «Японське диво». Господарська етика ісламу і іудаїзму. Етика бізнесу в Україні. Морально-етична модель господарювання в Україні. Господарська культура і духовний ідеал у православ'ї.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	с.р			л	п	лаб	с.р	
					інд						інд	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Етика бізнесу: предмет і специфіка												
Тема 1. Етика бізнесу: генеза, цілі, завдання, типологія	11,75	3	1,5			7,25		1	0,5			10
Тема 2. Етика менеджменту: становлення, цілі, завдання	11,25	3	1			7,25		1	0,5			10

Тема 3. Етичні норми і етичні імперативи ділового спілкування	11,25	3	1			7,25			0,5			10
Тема 4. Етика бізнесу і діловий етикет	10,25	2	1			7,25		1	0,5			10
Разом за розділом 1	44,5	11	4,5			29		3	2			40
Розділ 2. Принципи і проблеми етики бізнесу												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 5 Принципи етики бізнесу	14	3	1,5			7,25		0,5	0,5			10
Тема 6. Проблеми макро- і мікроетики бізнесу	16	3	1,5			7,25		0,5	0,5			10
Тема 7. Проблеми етики рекламної діяльності	14	2	1			7,25			0,5			9
Тема 8. Цивілізаційні особливості етики бізнесу	16	3	1,5			7,25			0,5			9
Разом за розділом 2	45	11	5,5			29		1	2			38
Усього годин	90	22	10			58	90	4	4			78

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Етика бізнесу: генеза, цілі, завдання, типологія	3	1
2	Етика менеджменту: становлення, цілі, завдання	3	1
3.	Етичні норми і етичні імперативи ділового спілкування	3	
4	Етика бізнесу і діловий етикет	2	1
5	Принципи етики бізнесу	3	0,5
6	Проблеми макро- і мікроетики бізнесу	3	0,5
7	Проблеми етики рекламної діяльності	2	
8	Цивілізаційні особливості етики бізнесу	3	
	Разом	22	4

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Етика бізнесу: генеза, цілі, завдання, типологія	1,5	0,5
2	Етика менеджменту: становлення, цілі, завдання	1	0,5
3	Етичні норми і етичні імперативи ділового спілкування	1	0,5
4	Етики бізнесу і діловий етикет	1	0,5
5	Принципи етики бізнесу	1,5	0,5
6	Проблеми макро- і мікроетики бізнесу	1,5	0,5
7	Проблеми етики рекламної діяльності	1	0,5
8	Цивілізаційні особливості етики бізнесу	1,5	0,5
	Разом	10	4

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етика бізнесу: генеза, цілі, завдання, типологія	7,25
2	Етика менеджменту: становлення, цілі, завдання	7,25
3	Етичні норми і етичні імперативи ділового спілкування	7,25
4	Етики бізнесу і діловий етикет	7,25
5	Принципи етики бізнесу	7,25

6	Проблеми макро- і мікроетики бізнесу	7,25
7	Проблеми етики рекламної діяльності	7,25
8	Цивілізаційні особливості етики бізнесу	7,25
	Разом	58

8. Види контролю і система накопичення балів

Систему контролю складають залік, усне опитування (співбесіда) на практичних заняттях, електронні презентації, поточне тестування, самостійна робота, індивідуальне творче завдання.

Види контролю і система накопичення балів

	Вид контрольного заходу	Кількість контр. заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1.	Виконання завдань, відповіді на практичному занятті за матеріалом <i>Розділу 1</i> протягом вивчення курсу	5	1	10
	Тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділу 1</i> (MOODLE).	1	5	
2.	Індивідуальне творче завдання 1 (MOODLE) Терміни виконання згідно з календарним графіком роботи.	1	5	5
3.	Захист індивідуального творчого завдання 1 на практичному занятті	1	5	5
4.	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділу 1</i> (MOODLE).	1	10	10
5.	Виконання завдань, відповіді на практичному занятті за матеріалом <i>Розділу 2</i> протягом вивчення курсу.	5	1	10
	Тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділу 2</i> (MOODLE).	1	5	
6.	Індивідуальне творче завдання 2 (MOODLE) Терміни виконання згідно з календарним графіком роботи.	1	5	5
7.	Захист індивідуального творчого завдання 2 на практичному занятті	1	5	5
10.	Контрольне тестування за результатами вивчення матеріалу <i>Розділу 2</i> (MOODLE). Кількість спроб – 3. Час на кожну спробу не обмежено. Оцінка – середня за результатами трьох спроб.	1	10	10
Підс. контр. оль	Залік. Вирішення ситуативних та практичних завдань ділового спілкування, вироблення механізмів впливу на процес ділової взаємодії в організації.	1	20	40
	Підсумкове контрольне тестування за тематикою Розділів 1,2.		20	
Усього		19	100	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	

C	75 – 84 (добре)	3 (задовільно)	Не зараховано
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Шавкун І.Г. Етика бізнесу. Навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Менеджмент». URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2010/10/etyka_biznesu_pos.pdf

2. Шавкун І.Г. Етика бізнесу. Навчально-методичний посібник до виконання самостійної та індивідуальної робіт для студентів напряму підготовки «Менеджмент». URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2010/09/etyka_biznesu.pdf

3. Шавкун І.Г., Дибчинська Я.С. Етика бізнесу: навчальний посібник для студентів напряму підготовки «Менеджмент» денної та заочної форм навчання. Запоріжжя: ЗНУ, 2013. 120 с.

Додаткова:

1. Герет Т., Клоноскі Р. Етика бізнесу. К-Основа, 1999.

2. Палеха Ю.І. Ділова етика. К.-Видавництво Європ. ун-т у, 2004.

3. Шавкун І.Г. Філософія менеджменту. монографія. Запоріжжя : «ТандемАртСтудия», 2007. 261 с.

4. Шеломцев В. Етикет і сучасна культура спілкування. К.іів Лібра, 2003. 416 с.

Інформаційні ресурси:

Business Ethics. The Magazine of Corporate Responsibility <https://business-ethics.com/>

Business Ethics in a Box <https://www.businessethicsinabox.com/>

Database of Business Ethics. <https://www.db-business-ethics.org/>

Business Ethics, the Environment & Responsibility.

<https://onlinelibrary.wiley.com/journal/26946424>